

O otázce, zda dle tohoto zákona poplatek platiti sluší čili nic, a o výměře jeho, jest řízení před řádnými soudy vyloučeno. Poplatky nezapravené dobývány buďte způsobem, který je předepsán pro dobývání zadržených daní zeměpanských.

Statistika úřední.

I. Pojem a účel.

Slovo »statistika« odvozuje se od latinského slova »status« stát, neb dle jiného náhledu (jemuž se však z mnoha stran odporuje) od pojmu »stav« a zahrnuje v sobě vyličení stavů a dějů v určité době na určitém místě v určité skupiny shrnutých, jež se v celkovém výsledku číselně podávají. Vším právem lze úřední statistiku označiti jako státní vědu, neboť dopouští přehled o všech oborech státního života a skýtá bohatý materiál, na základě něhož lze posouditi rozvoj státních a společenských poměrů. Statistika poskytuje však i ostatním odvětvím vědeckým neocenitelný materiál, tak zvláště národnímu hospodářství, finanční vědě a zdravotnictví. Úřední statistika je nezbytnou pro každý spořádaný stát. Proto zřídily všechny moderní státy statistické úřady, jejichž výhradním úkolem jest sestavovati ve všech oborech střídající se zjevy, události a stavy ve spořádaný celek způsobem věcným a pro účel státní žádoucím.

II. Druhy.

Co se tkne rozdělení celkového oboru úřední statistiky, dělívá se statistika ve všeobecnou a zvláštní. Ona zahrnuje všechny síly spolupůsobící v jistém stylu (všeobecná statistika kulturní), tato jen zvláštní obory. Co se týče statistiky zvláštní, dělí se opět v tolik odvětví, kolik jich je zapotřebí pro správu státní. Lze tudíž tyto jednotlivé statistické skupiny takto shrnouti:

1. Statistika obyvatelstva (populační), jejíž předmětem jsou změny, rozmnožení a zmenšení obyvatelstva, porody, úmrtí, sňatky, přistěhování a úmrtnost.

2. Mravní statistika je samostatným oborem statistiky osobní, závisí na povaze jednotlivých národů, na pohybu a stavu mravu a mravnosti a nejdůležitějším jejím odvětvím je statistika kriminální a rovněž statistika porodů nemanželských. Někteří počítají k statistice morální též statistiku náboženských vyznání a uskutečňování náboženského života, avšak proti tomu se uvádí, že hranice mezi náboženstvím a morálkou jsou přesně vytčeny, že se sice v jistých směrech dotýkají a spolu souvisejí, že však jich nelze stotožňovati.

3. Statistika výrobní, t. j. statistika poměrů hospodářských. Jejím úkolem jest podati podrobná čísla o výrobě, rozdělení a potřebě statků. Nejdůležitějšími jejími odvětvími jsou rolnická a živnostenská statistika provozovací, jež podávají statistická data různých závodů, odvětví výrobních, výrobků dělníků a poměrů pracovních, rušení práce (zastavení práce), čísla sil pracovních a zaměstnavatelů.

4. Předmětem statistiky vozby a dopravy je velký obor železnic, plavby po moři, pošt, telegrafů a telefonů.

5. Statistika zahraničního obchodu je vynikajícího významu celně právního.

6. Statistika peněžnictví.

7. Statistika správní a k ní se úzce pojící statistika politická, jejíž hlavním pramenem jsou výsledky voleb, tvoření se stran, politické skupiny a spolky, časopisy a noviny.

III. Úřední rakouská statistika.

Nejvyšší řízení přísluší statistické ústřední komisi (viz čl. Komise statistická ústřední). V jednotlivých ministerstvech zřízeny jsou mimo to pro úřední statistiku ještě zvláštní oddělení neb departementy, tak na př. statistické oddělení pro obchod a živnosti, které bylo zřízeno r. 1872 a r. 1890 značně rozšířeno; jemu připadá statistika poštovní, telegrafní a železniční; dále statistická kancelář v ministerstvu orby.

Statistická data vydávají mimo to periodicky jednotlivá ministerstva, tak na př. ministerstvo orby o hospodářství polním, lesním a horním; ministerstvo financí o dani potravní, tabáku, o daních nepřímých a přímých; ministerstvo spravedlnosti vydává data správy soudní, ministerstvo vnitra vydává snůšky o sčítáních lidu, a p.

Stav obležení je buď skutečným nebo fiktivním dle toho, je-li nějaké místo neb část země skutečně nepřátelskou mocí obléhána, pokud se týče, obsazena, neb byl-li (jen co následek obležení, pokud se týče, obsazení) v ohledu politickém, správním a právním vyhlášen nad nějakým místem neb částí země. Dle toho, byl-li v posledním směru prohlášen úřadem občanským neb vojenským, rozeznáváme občanský a vojenský stav obležení.

Občanský nebo malý stav obležení (u nás stavem výmínečným zvaný) je upraven zák. ze dne 5. května 1869 č. 66 ř. z. a záleží v tom, že v případě vypuknutí války nebo válečných podniků neb vnitřních nepokojů neb nebezpečných rejdů, suspenduje se dočasně a místně platnost státních základních zákonů a řádného řízení trestního a zavedou se výmínečná opatření sesilující moc policejní. Řízení práva stanného dle XXV. hlavy tr. ř. ze dne 23. května 1873 podrobuje pak též osoby vojenské občanské právomoci trestní. Je-li vyhlášen vojenský neb veliký stav obležení, přísluší moc policejní a trestní úřadu vojenskému a též občané podléhají vojenským zákonům a soudům.

Vojenský stav obležení může býti prohlášen proti vlastním občanům v tuzemsku přes meze vojenské jur. normy ze dne 20. května 1869 jen na základě zvláštního zákona, pokud se týče cís. nařízení vydaným na základě § 14 zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 141 ř. z. Válečný stav v zemích okupovaných vojskem rakouským, pokud se týče, v tuzemsku nepřítelem, nastává sám sebou okamžikem faktické okupace.

V prvním případě je příslušnost vojenské moci trestní vždy přesně upravena předchozím zákonem a doba trvání je vždy buď předem neb dodatečně upravena aktem zákonodárným. V druhém případě je však moc okupanta omezena jen předpisy práva mezinárodního a instrukcemi nejvyššího velitele, pokud se týče, dobou faktické okupace. V těchto mezích přísluší určení věcné a osobní příslušnosti uvážení velitele okupačního, takže nelze při opětné okupaci přihlížeti k činům v mezičase se sběhlým a dle dekretu z první okupace po případě trestným. Oba druhy vojenského stavu obležení mají ten společný účinek, že občané v tuzemsku nebo v okupovaném území nepřátelském jednající proti rozkazům vojenským náležitě prohlášeným podléhají vojenskému zákonu trestnímu a vojenským soudům a stíhají se ne co příslušníci strany válečné neb co vá-